

EELHINDAMINE

KSH eelhindamise juhend otsustaja tasandil, sh Natura- eelhindamine

Koostaja: Riin Kutsar, täiendatud 2018 Keskkonnaministeeriumi poolt

Tellimus: Keskkonnaministeerium

Tallinn 2018

SISUKORD

SISUKORD	2
KASUTATUD LÜHENDID	3
SISSEJUHATUS	4
1. EELHINDAMINE KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISES HINDAMISES	5
1.1 Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) ja eelhindamise vajalikkuse tuvastamine	5
1.1.1 KSH kohustuslikkus	5
1.1.2 KSH vajalikkuse kaalumine ja eelhindamise läbiviimine	6
1.1.3 Eelhindamise läbiviija	7
1.2 Eelhindamise kriteeriumid. Eelhindamiseks vajalik teave. Soovituslik hindamise käik	7
1.3 Natura-eelhindamine	12
1.3.1 Natura hindamise erisus.....	12
1.3.2 Natura-eelhindamise käik.....	13
1.4 Seisukoha küsimine asjaomastelt asutustelt.....	18
1.5 Eelhindamise tulemustest teavitamine. KSH algamine/algamata jätmine.....	19

KASUTATUD LÜHENDID

EELIS	Eesti Looduse Infosüsteem – Keskkonnaregister/Keskkonnaagentuur
KeA	Keskkonnaamet
KeHJS	Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
KeM	Keskkonnaministeerium
KMH	keskkonnamõju hindamine
KSH	keskkonnamõju strateegiline hindamine
Lg	lõige
P	punkt
PlanS	Planeerimisseadus
VV	Vabariigi Valitsus
Tegevusvaldkondade määrus	Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“

SISSEJUHATUS

Eelhindamise näol on tegemist ühe olulisema etapiga KSH menetluses, kuna põhjalik ja korrektne eelhindamine välistab põhjendamata KSH algatamised või algatamata jätmised. Samuti viitab eelhindamine sellele, missugustele keskkonnaküsimustele tuleks mõju hindamise käigus kontsentreeruda. Ebakorrektselt vormistatud või sisuliselt põhjendamata mõju hindamise algatamata jätmisega võib halvimal juhul kaasneda keskkonnakahju ja selle hüvitamise vajadus. Teisalt võib kahjunõude alus tekkida ka põhjendamata mõju hindamise algatamistest. Seetõttu on väga oluline mõju hindamise algatamisel otsuseid sisuliselt kaaluda ja põhjendada, kui see KeHJS'iga on nõutud.

Käesolev juhend on koostatud selleks, et abistada peamiselt otsustajaid KSH algatamise vajalikkuse üle otsustamisel ja eelhindamise koostamisel ning tagada asjakohased KSH algatamise või algatamata jätmise otsused.

KSH algatamise vajalikkuse üle otsustamisel tuleb läbida mitmeid samme. Sammud on ära toodud ning kirjeldatud alljärgnevas peatükis. Kui otsuse saab teha esimestel etappidel (mõju hindamise algatamine pole vajalik/mõju hindamise algatamine on kohustuslik), siis protsess lõpetatakse ja hilisemad sammud ei ole vajalikud.

Eelhindamisel tuleb läbida kõik etapid, et teha otsus, kas KSH algatamine on vajalik või mitte. KSH algatamise/algatamata jätmise otsused (kaalutusotsused) peavad olema motiveeritud ja veenvad. Motivatsioon saab kõige paremini tugineda dokumenteeritud analüüsile, seega on oluline motiveeritud otsus fikseerida kirjalikult ning (see ka) avalikustada.

1. EELHINDAMINE KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISES HINDAMISES

1.1 Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) ja eelhindamise vajalikkuse tuvastamine

Strateegiline planeerimisdokument KeHJS tähenduses on:

- 1) *üleriigiline, maakonna-, üld- või detailplaneering või riigi või kohaliku omavalitsuse eriplaneering planeerimisseaduse tähenduses;*
- 2) *valdkonna arengukava riigieelarve seaduse tähenduses, välja arvatud käesoleva seaduse § 1 lõike 3 punktis 2 nimetatud kava, programm ja strateegia;*
- 3) *kava, programm või strateegia, mille koostamise kohustus tuleneb seadusest või seaduses sisalduva volitusnormi alusel antud muust õigustloovast aktist ja mille koostab või kehtestab haldusorgan või mille koostab haldusorgan ja kehtestab Riigikogu, Vabariigi Valitsus või muu haldusorgan.*

Olemas on ka erandjuhul, mille puhul KeHJS'i ei kohaldata. Sellisteks strateegilisteks planeerimisdokumentideks on:

- *dokumendid, mille ainus eesmärk on riigi julgeolek või tsiviilkaitse;*
- *rahandus- või eelarvekava, -programm ja -strateegia.*

1.1.1 KSH kohustuslikkus

KSH tuleb KeHJS § 33 lg 1 alusel algatada selle vajadust põhjendamata järgmiste dokumentide puhul:

- ✓ *põllumajanduse, metsanduse, kalanduse, energeetika, tööstuse, transpordi, jäätmekäitluse, veemajanduse, telekommunikatsiooni või turismi valdkonnas koostatav dokument, mille alusel kavandatakse KeHJS § 6 lõikes 1 nimetatud tegevust;*
- ✓ *üleriigiline planeering;*
- ✓ *riigi eriplaneering;*
- ✓ *kohaliku omavalitsuse eriplaneering;*
- ✓ *maakonnaplaneering;*
- ✓ *üldplaneering;*
- ✓ *detailplaneeringu puhul, mille alusel kavandatakse KeHJS § 6 lõikes 1 nimetatud tegevust.*

KSH on kohustuslik ka järgmiste dokumentide puhul, kuid praktikas tuleb ka nende korral välja selgitada KSH algatamise vajalikkus:

- ✓ *põllumajanduse, metsanduse, kalanduse, energeetika, tööstuse, transpordi, jäätmekäitluse, veemajanduse, telekommunikatsiooni või turismi valdkonnas*

koostatav dokument, kui kavandatav tegevus on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga, lähtudes käesoleva seaduse § 6 lõigetes 2–4 sätestatust;

- ✓ on aluseks tegevusele, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik.

1.1.2 KSH vajalikkuse kaalumine ja eelhindamise läbiviimine

KeHJS § 33 lg 2 alusel tuleb KSH algatamise vajalikkust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui:

- ✓ *KeHJS § 33 lg-s 1 nimetatud strateegilises planeerimisdokumendis tehakse muudatusi;*
- ✓ *koostatakse maakonnaplaneering või üldplaneering teemaplaneeringuna;*
- ✓ *koostatakse detailplaneering, kui sellega muudetakse ulatuslikult üldplaneeringuga määratud maakasutuse juhtotstarvet, ületatakse üldplaneeringuga määratud hoonestuse kõrguspiirangut, vähendatakse krundi minimaalsuurst, muudetakse detailplaneeringu kohustuslikke alasid ja juhtusid või kui toimub muu kohaliku omavalitsuse üksuse hinnangul oluline või ulatuslik üldplaneeringu muutmine;*
- ✓ *koostatakse detailplaneering, millega kavandatakse KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkonda kuuluvat ja § 6 lõike 4 alusel kehtestatud määruses nimetatud tegevust.*

Loetelus kajastub PlanS-st tulenev kohustus planeeringute KSH eelhindamise kohta, kus KSH vajalikkust tuleb kaaluda teemaplaneeringute puhul (PlanS § 53 lg 3 või § 74 lg 4 sätestatud juhul), samuti üldplaneeringu põhilahendust muutva detailplaneeringu puhul (PlanS § 142 lõike 1 punktis 1 või 3 sätestatud juhul).

Lisaks KeHJS § 33 lg 2 loetelule sätestab PlanS § 124 lõige 6 detailplaneeringu koostamisel kohustuse anda eelhindang ja kaaluda KSH-d, kui:

- ✓ *kavandatakse detailplaneeringut, mis eeldatavalt avaldab Natura 2000 võrgustiku alale mõju;*
- ✓ *detailplaneering olulise ruumilise mõjuga ehitise ehitamiseks, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht on valitud üldplaneeringuga (PlanS § 125 lg 1 p 4).*

KeHJS § 33 lg 2 korral kui ka PlanS § 124 lg 6 alusel nimetatud strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel tuleb anda eelhindang ja kaaluda KSH-d, lähtudes KeHJS § 33 lg-tes 4 ja 5 sätestatud kriteeriumidest ning § 33 lg 6 kohaste asjaomaste asutuste seisukohtadest.

KeHJS § 33 lg 1 p 1 lause teise osa kohaselt tuleb KSH algatamise vajalikkust kaaluda põllumajanduse, metsanduse, kalanduse, energeetika, tööstuse, transpordi, jäätmekäitluse, veemajanduse, telekommunikatsiooni või turismi valdkonnas koostatavate dokumentide korral, kui kavandatav tegevus on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga, lähtudes käesoleva seaduse § 6 lõigetes 2–4 sätestatust, seega KMH eelhindamise kriteeriumitest ja asjaomastelt asutuste seisukohtadest.

1.1.3 Eelhindamise läbiviija

KeHJS § 34 lg 2 alusel algatab või jätab KSH algatamata strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja, kelle ülesanne on ühtlasi eelhindamise läbiviimine. Kui strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja ja koostamise korraldaja ei kattu, võib KSH algatada strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja.

Eelhindangu andmine ei ole üldjuhul keeruline ja enamikel juhtudel peaks strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja/korraldaja sellega ise toime tulema. Kui juhtumid on keerukamad, siis võib olla põhjendatud ka eelhindangu tellimine vastavat kompetentsi omavalt ettevõttelt.

Eelhindangu tellimisel vastutab eelhindangu õiguspärasuse eest strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja/korraldaja, seega peab asutus kontrollima esitatud eksperthinnangus toodud tulemusi, pöörates tähelepanu ekspertiisi koostanud/eksperitarvamuse andnud/uuringu koostanud eksperdi pädevusele, uuringu koostamise ajale, tegevusele, mille jaoks hinnang täpselt koostati jms.

Eelhindamise kui ka KSH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise eest vastutab strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja/korraldaja.

1.2 Eelhindamise kriteeriumid. Eelhindamiseks vajalik teave. Soovituslik hindamise käik

KeHJS § 33 lg 2 juhul KSH algatamise vajalikkust kaalutakse, lähtudes:

- 1) strateegilise planeerimisdokumendi iseloomust ja sisust (Tabelis 1, p 1-2);
- 2) strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevast keskkonnamõjust ja eeldatavalt mõjutatavast alast (Tabelis 1, p 3-4);
- 3) käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud asutus(t)e seisukohast (Tabelis 1, p 5).

Sama paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud asjaolude hindamisel lähtutakse lõike 4 kriteeriumidest:

- 1) missugusel määral loob strateegiline planeerimisdokument aluse kavandatavatele tegevustele, lähtudes nende asukohast, iseloomust ja elluviimise tingimustest või eraldatavatest vahenditest;
- 2) missugusel määral mõjutab strateegiline planeerimisdokument teisi strateegilisi planeerimisdokumente, arvestades nende kehtestamise tasandit;
- 3) strateegilise planeerimisdokumendi asjakohasus ja olulisus keskkonkaalutluste integreerimisel teistesse valdkondadesse;
- 4) strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega seotud keskkonnaprobleemid;
- 5) strateegilise planeerimisdokumendi, sealhulgas jäätmekäitluse või veekaitsega seotud planeerimisdokumendi tähtsus Euroopa Liidu keskkonnaalaste õigusaktide nõuete ülevõtmisel.

ja lõike 3 punkt 2 hindamisel lõike 5 kriteeriumitest:

- 1) *mõju võimalikkus, kestus, sagedus ja pöördumus, sealhulgas kumulatiivne ja piiriülene mõju;*
- 2) *oht inimese tervisele või keskkonnale, sealhulgas õnnetuste esinemise võimalikkus;*
- 3) *mõju suurus ja ruumiline ulatus, sealhulgas geograafiline ala ja eeldatavalt mõjutatav elanikkond;*
- 4) *eeldatavalt mõjutatava ala väärtus ja tundlikkus, sealhulgas looduslikud iseärasused, kultuuripärand ja intensiivne maakasutus;*
- 5) *mõju kaitstavatele loodusobjektidele;*
- 6) *eeldatav mõju Natura 2000 võrgustiku alale.*

Eelhinnangus tuleb käsitleda kõiki KeHJS § 33 lg 3-5 toodud kriteeriume. Täiendavalt võib otsustaja lähtuda ka keskkonnaministri 16.08.2017 määruses nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ toodud nõuetest, kuid see ei ole kohustuslik.

Eelhindamise eesmärk on välistada põhjendamatud KSH-d. KSH algatatakse, kui SPD elluviimine võib eeldatavalt kaasa tuua olulise keskkonnamõju. Eelhinnangus tuleb tuua välja, kas tegevusega võib kaasnedä oluline keskkonnamõju või mitte. Samuti milles see keskkonnamõju seisneb ning millest tulenevalt järeldustele jõuti. Eelhinnang annab sisendi, missugustele küsimustele tuleks KSH käigus või edasise SPD dokumendi koostamiseprotsessi käigus keskenduda. Kui eelhinnangu tulemusel jõutakse järelduseni, et KSH algatamine on vajalik, siis saab eelhinnangust sisendi KSH programmi (planeeringute korral KSH väljatöötamiskavatsuse) koostamiseks ja ka teemade määratlemiseks, millele edasise mõju hindamise protsessi vältel keskenduda. Eelhindamine võib jõuda järelduseni, et KSH-d pole vaja algatada, kuid järgneva protsessi käigus tuleb pöörata teatud teemadele tähelepanu. Näiteks PlanS § 126 lg 1 p 12 kohaselt on üheks detailplaneeringu ülesandeks ka müra- vibratsiooni-, saasteriski- ja insolatsioonitingimusi ning muid keskkonnatingimusi tagavate nõuete seadmine. Ehk olukordades, kus eelhindamisel jõutakse näiteks järeldusele, et müra osas tuleb teha täpsemad uuringud, ei pea alati algatama KSH, vaid piisab ka, kui müra hindamine nähakse ette detailplaneeringu koostamise käigus (st müra modelleerimise koostamise kohustuse ettepanek tehakse eelhinnangus ning nõue kirjutatakse sisse detailplaneeringu lähteseisukohtadesse ning uuring koostatakse planeeringu koostamise raames). Selle eelduseks on, et eelhinnangu raames ei ole muidu põhjuseid KSH algatamiseks. Lisaks määravad keskkonnavaldkonna suuniseid ka PlanS § 126 lg 1 p 8, 10, 14, 15 ja 16.

Eelhindamine ei eelda üldjuhul täiendavate uuringute läbiviimist. Eelhindamise raames täiendava uuringu tegemine peaks olema pigem erand ning seega olema põhjendatud.

Järgnevalt on käesoleva juhendiga toodud Tabel 1 soovitusliku KSH eelhindamise struktuur ja sisu, mis katab KeHJS § 33 lg 3-5 kriteeriumid.

KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE EELHINDAMISE SISUKORD:

1. Strateegilise planeerimis-dokumendi ja kavandatava tegevuse lühikirjeldus
2. Seotus teiste strateegiliste planeerimis-dokumentidega
3. Mõjutatava keskkonna kirjeldus
4. Tegevusega eeldatavalt kaasnev mõju
 - 3.1. Natura-eelhindamine**
 - 3.2. ...
5. Asjaomaste asutuste seisukohad
6. Kokkuvõte

Tabel 1. KSH eelhindamise struktuur ja sisu

Sisu		Teave/materjali allikad
<p>1) Strateegilise planeerimisdokumendi ja kavandatava tegevuse lühikirjeldus</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ missugusel määral loob strateegiline planeerimisdokument aluse kavandatavatele tegevustele, lähtudes nende asukohast, iseloomust ja elluviimise tingimustest või eraldatavatest vahenditest. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kirjeldatakse lühidalt põhjusi, milleks dokumenti vaja on; ✓ Käsitletavate tegevusvaldkondade kirjeldus/elluviimise etapid; ✓ Käsitletava strateegilise planeerimisdokumendi elluviimise perioodi algusaasta ja lõppaasta. Selle info alusel on edaspidi võimalik määrata mõju kestust ja olulisust. <p>Oluline on meeles pidada, et eelhindamisel esitatav informatsioon ei saa olla detailsem kui dokument.</p>
<p>2) Seotus teiste strateegiliste planeerimis-dokumentidega</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ missugusel määral mõjutab strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine teisi strateegilisi planeerimisdokumente, arvestades nende kehtestamise tasandit; ✓ strateegilise planeerimisdokumendi asjakohasus ja olulisus keskkonnakaalutluste integreerimisel teistesse valdkondadesse; ✓ strateegilise planeerimisdokumendi, sealhulgas jäätmekäitluse või veekaitsega seotud planeerimisdokumendi tähtsus Euroopa Liidu keskkonnanalaste õigusaktide nõuete ülevõtmisel. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Selgitada milliste teiste dokumentidega kavandatav dokument on seotud; ✓ Kas dokument on toetav või vastuolus (nt kõrgema taseme planeeringuga).
<p>3) Mõjutatava keskkonna kirjeldus</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maakasutus, vee kasutus, muude loodusressursside kasutus; ✓ looduskeskkonna kirjeldus (sh pinnas, veestik, taimkatte ja loomastik; kaitstavad loodusobjektid ja Natura 2000 võrgustiku alad); ✓ heited (müra ja vibratsioon, õhusaaste, tahked jäätmed, nõrgvesi); 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Maa-ameti kaardirakendused – nt kitsenduste kaart, kultuurimälestised, looduskaitse ja Natura 2000 ✓ keskkonnaregister, sh EELIS, KLIS ✓ uuringud, seire tulemused, Keskkonnainspektsiooni info jne ✓ muu asjakohane allikas

Sisu	Teave/materjali allikad	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ajaloolise, kultuurilise või arheoloogilise väärtusega maastikud ja kohad. 	
<p>4) Tegevusega eeldatavalt kaasnev mõju</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega seotud keskkonnaprobleemid (pinnasele, veestikule, õhule, kliimale); ✓ oht inimese tervisele või keskkonnale, sealhulgas õnnetuste esinemise võimalikkus; ✓ mõju suurus ja ruumiline ulatus, sealhulgas geograafiline ala ja eeldatavalt mõjutatav elanikkond; ✓ eeldatavalt mõjutatava ala väärtus ja tundlikkus, sealhulgas looduslikud iseärasused, kultuuripärand ja intensiivne maakasutus; ✓ mõju kaitstavatele loodusobjektidele; ✓ eeldatav mõju Natura 2000 võrgustiku alale; ✓ mõju võimalikkus, kestus, sagedus ja pöördumus, sealhulgas kumulatiivne ja piiriülene mõju; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Detailsemalt analüüsitava mõjuvaldkondade valik põhineb kavandatava tegevuse iseloomust ja mõjuala keskkonnatingimustest. ✓ <u>Natura-eelhindamine, vt ptk 1.3.2</u>
<p>5) Asjaomaste asutuste seisukohad</p>		<p>Pärast seisukoha küsimist tuleb KSH algatamise või algatamata jätmise otsuses kajastada, millistelt asutustelt seisukohta küsiti, missugused need olid ning analüüsida ja põhjendada seisukohtade arvestamist või arvestamata jätmist.</p> <p>Asjaomaste asutuste seisukohtade alusel tuleb vajadusel täpsustada kõikide eelpoolnimetatud alapeatükkide käsitlust.</p>
<p>6) Kokkuvõte</p>		

1.3 Natura-eelhindamine

Natura-hindamine on strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasneva mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku aladele. Natura-hindamise põhimõtted on kirjeldatud loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 3.

KSH eelhindamise ühe osana tuleb anda hinnang kavandatava tegevuse (vaatamata sellele, kas tegevus asub Natura 2000 alal või väljapool seda) eeldatavast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale ehk viia läbi Natura-eelhindamine. Oluline on hindamisel lähtuda tegevuste iseloomust, mõjutegurite leviku ulatusest ja hinnata, kas kavandatavad tegevused võivad avaldada üksi või koostoimes teiste projektide või kavadega negatiivset mõju võrgustiku ala kaitse-eesmärkidele või mitte.

Natura-eelhindamisel on soovitatav läbida vastavad sammud, mida on kirjeldatud ptk-s 1.3.1, mille alusel jõutakse järelduseni, kas tegemist on tõenäoliselt olulise mõjuga või mõju ei ole välistatud.

Natura-hindamine on kavandatava tegevuse elluviimisega eeldatavalt kaasneva mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku aladele. Natura-hindamise põhimõtted on kirjeldatud loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 3.

1.3.1 Natura hindamise erisus

KeHJS § 33 lg 1 p 4 alusel tuleb KSH algatada, kui strateegiline planeerimisdokument on aluseks tegevusele, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik. Otsustus, kas kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku alale või mitte, ning kas seetõttu on KSH vajalik, tehakse Natura-eelhindamise käigus.

Kui arendaja poolt kavandatav tegevus kuulub tegevuste loetellu, mille puhul tuleb KSH algatada kohustuslikuna (§ 33 lg 1), siis selles etapis Natura-eelhindamist läbi ei viida. Sel juhul viiakse Natura-eelhindamine läbi KSH programmi koostamise etapis (planeeringute korral KSH väljatöötamiskavatsuse etapis).

Kui otsustaja peab tegema KSH algatamise vajalikkuse kohta kaalutlusotsuse, siis viiakse Natura-eelhindamine läbi kaalutlemise ehk eelhindamise käigus (KeHJS § 33 lg 2-5).

Natura-eelhindamise läbiviimine ei ole vajalik juhul, kui tegemist on selge ja kindla otsusega, et:

- kavandatava tegevuse mõjualale ja/või mõjupiirkonda ei jää Natura ala(sid);
- kavandatav tegevus on ala kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik;
- ilma üksikasjaliku hindamiseta on võimalik eeldada (lähtudes kavandatava tegevuse suurusest või ulatusest või Natura 2000 ala iseärasusest), et oluline

ebasoodne mõju on tõenäoline. Sel juhul võib eelhindamise etapi asemel liikuda otse edasi Natura-hindamise asjakohase hindamise etappi.

Eelhinnangus on oluline välja tuua selgitus, miks Natura-eelhindamine ei osutunud vajalikuks.

1.3.2 Natura-eelhindamise käik

Natura-eelhindamise eesmärgiks on välja selgitada ja tuvastada kavandatava tegevuse võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale (kas eraldi või koos teiste tegevustega) ning hinnata, kas tegemist on tõenäoliselt olulise ebasoodsa mõjuga või mõju ei ole välistatud. Siin tuleb tähele panna, et arvestades Euroopa Kohtu lahendeid, on oluline ebasoodne mõju sisuliselt võrdsustatud ebasoodsa mõjuga.

Natura-eelhindamise erisus seisneb ka selles, et hindamisel peab arvestama üksnes mõju Natura 2000 võrgustiku ala(de)le ja selle kaitse-eesmärkidele.

Natura-(eel)hindamise kohta on 2013. a valminud juhend „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamiseks Eestis”¹, Natura-eelhindamise osa vt ptk 2.

¹ https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/KMH/natura_m6ju_hindamis_juhis_2017-lopp.pdf

Tabel 2. Natura-eelhindamise läbiviimise sammud

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
Samm 1. Informatsioon kavandatava tegevuse kohta	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Info arendajalt tegevuse osas (kui see on juba olemas KSH eelhindangus, siis ei ole vaja uuesti esitada) 	Kavandatava tegevuse kirjeldamisel tuleb kindlaks teha kõik need projekti elemendid ja alamtegevused, mis võivad Natura 2000 alale ja selle kaitse-eesmärki(de)le mõju avaldada. Samuti tuleb need parameetrid vajadusel kindlaks teha erinevate projekti etappide kohta, nt ehitus-, käitus- ja tegevuse lõpetamise etapid. Oluline on kavandatavat tegevust kirjeldada võimalikult detailselt.
Samm 2. Mõjuala ulatuse määratlemine, s.h teiste Natura ala kaitse-eesmärke ebasoodsalt mõjutada võivate projektide kirjeldamine ja iseloomustamine	<ul style="list-style-type: none"> ✓ projektid, mille elluviimisega on alustatud, aga need ei ole veel realiseeritud; ✓ projektid, mille elluviimiseks on nõusolekud (tegevusluba, kehtestatud planeering) olemas, kuid millega ei ole veel alustatud; ✓ projektid, mille tegevuste elluviimisel on vajalik regulaarne tegevuslubade uuendamine; ✓ projektid, mille algatamise taotlused esitatud, aga KMH/KSH algatamise otsus langetamata; ✓ projektid, mis on tagasilükatud, kuid arendaja poolt edasi kaevatud ning mille kohta puudub lõplik otsus; ✓ heakskiidetud lahendused ja ettepanekud juba elluviidud planeeringutes/ kavades; ✓ jne 	<p>Kindlaks teha kõik kaalutavast tegevusest tuleneda võiva mõju allikad üksi ja koostoimes teiste projektide ja kavadega. Samas piirkonnas võib toimuda või on kavas rakendada hakata mitmeid muid tegevusi, mille heitmed üksikult võetuna ei ületa piirnorme või keskkonnataluvust, kuid koosmõjus võivad seda teha. Et sellist nn mõjude koosmõju ja võimalikku kumuleeruvust keskkonnamõju hindamise eelhindamisel arvesse võtta, tuleb kindlaks määrata kavandatava tegevuse (s.o nii põhitegevuse kui kaasuvate tegevuste) mõjuala. See on territoorium, kuhu kavandatava tegevuse mõju võib ulatuda. Mõjuala määratlemisel võetakse arvesse nt heitmete leviku ulatust nii õhus, vees kui pinnases, müra levik jmt.</p> <p>Natura eelhindamise etapis lähtutakse maksimaalsest võimalikust mõjuala ulatusest, pidades silmas ettevaatusprintsipi.</p>

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
Samm 3. Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura-alade iseloomustus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ala kaitse-eesmärgid² ja alale looduskaitsest väärtust andvad tegurid - allikas: VV korraldus³, kaitsekorralduskavad⁴; ✓ Natura 2000 alade kohta käiv GIS materjal, kaardimaterjal – peamised allikad: EELIS andmebaas⁵, Maa-ameti looduskaitse ja Natura 2000 kaardirakendus⁶; ✓ Natura 2000 alade andmevormid – allikas: infopäring Keskkonnaagentuuri, Keskkonnaministeeriumi, KeA esindajalt, Natura Viewer⁷; ✓ Elupaigatüüpide ja kaitstavate liikide andmestik – allikas: EELIS andmebaas⁸ või infopäring KeA esindajatelt; ✓ Uuringud, inventuuride ja seire andmed – allikas: infopäring Keskkonnaagentuur, KeA regioonide esindajatelt, asjakohastele organisatsioonidele (nt teadusasutustele); ✓ Teiste sarnaste projektide või kavade kohta koostatud keskkonnaaruanded 	<p>Loetleda kõik kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävad Natura-alad, nimetatud alade kaitse-eesmärgiks olevad liigid ja elupaigad ning võimalusel nimetada, millised nendest jäävad tegevuse mõjualale.</p> <p>Kui üks Natura 2000 ala on üheaegselt nii linnu- kui ka loodusala, tuleb mõlemat ala kirjeldada eraldi.</p> <p>Kirjeldada elupaigatüüpide ja liikidele vajalikke elupaiganõudeid.</p> <p>Eelhinnangus tuua välja Natura alade nimetused, koodid, kaitse-eesmärgid, kaitsekord, kaitsekorralduskavad. Kui alade kohta on teave lünklik, on lisaks olemasolevatele andmetele tavaliselt tarvis täiendavaid uuringuid jmt. Eelhindamise käigus on oluline ära näidata täiendavate uuringute läbiviimise vajadus.</p>

² Ala kaitse eesmärkideks võivad olla loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid ja II lisas nimetatud liigid; linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigid ja I lisast puuduvad rändlinnuliigid

³ Riigiteataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/328122010002?leiaKehtiv>

⁴ Keskkonnaamet, <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/kaitse-planeerimine/kaitsekorralduskavad>

⁵ EELIS (Eesti Looduse Infosüsteemi) infoleht- <http://loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/infoleht.aspx>

⁶ Maa-amet, <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>

⁷ <http://natura2000.eea.europa.eu/#>

⁸ EELIS (Eesti Looduse Infosüsteemi) infoleht- <http://loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/infoleht.aspx>- **natura_elupaik** – Natura elupaikade kaardikiht. Elupaikade andmestik, mis on raporteeritud Euroopa Komisjonile. Ei sisalda <http://natura.eelis.ee> lehele üles laetud andmeid. Juhime tähelepanu sellele, et Natura elupaigatüüpide andmetel ei ole hetkel ametlikku staatust, vaid tegemist on parima olemasoleva teabega. Andmestik võib erineda praegusest tegelikust olukorrast looduses, kuivõrd mõned inventuurid on tehtud juba aastaid tagasi. Kuna varasemate inventuuride käigus on kasutatud erinevaid aluskaarte, ei pruugi elupaikade piirid igakord vastata praegusele põhikaardile. Pikka teksti sisaldavate väljade kohta (märksused, kaitstavad alad), mille lõpp kaardikihil on ära lõigatud, on võimalik meilt selgitust küsida.

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
	(KMH/KSH aruanded) – allikas: infopäring KeA esindajatelt; ✓ Asjakohased planeeringud, kaardid, olemasolevad geoloogilised ja hüdrogeoloogilised uuringud ja kogu olemasolev ökoloogiliste uuringute materjal, mida võib saada maaomanikelt, ala valitsejatelt või looduskaitseorganisatsioonidelt; ✓ Muu asjakohane informatsioon.	
Samm 4. Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine ja tuvastamine	KSH eelhindangu annab otsustaja, s.h koostab ka Natura eelhindamise. Otsustaja võib vajadusel kaasata KSH eelhindamisse ka teisi isikuid, kui oma kogemusest napib.	<p>Natura eelhindamise käigus tuleb selgitada, kas kavandatava tegevusega kaasnevad ebasoodne mõju kaitstavatele liikidele ja elupaikadele, mis võivad pikaajaliselt ja pöördumatult põhjustada elupaigatüüpide killustatust, liikide hävinemist, liikide häiringut ja elupaigavahetust jmt. See tähendab seda, kas kavandatava tegevuse ehitus-, käitus- ja sulgemiseaegne mõju (pinnamoe muutus, vee- ja valgusrežiimi muutused, õhusaaste, müra) võib kahjustada ala(de) terviklikkust ega võimalda seeläbi tagada liikide ja elupaikade soodsat seisundit, mis omakorda tähendab, et ala kaitse-eesmärke saavutada ei õnnestu.</p> <p>Mõju määramisel lähtutakse ennekõike varasemale kogemusele/praktikale, informatsioonile teistes analoogilistes mõju hindamise aruannetes toodud hinnangutele.</p> <p>Eelhindamisel lähtuda ettevaatusprintsibist ning põhjendatud kahtluse olemasolu mõju avaldumise või olulisuse osas on piisavaks põhjuseks liikumaks järgmisesse asjakohase hindamise etappi.</p> <p>Natura eelhindamise käigus tuleb tuua välja info, milliseid andmeallikaid ala iseloomustamiseks kasutatakse ning anda hinnang andmete piisavuse osas otsuse tegemiseks.</p> <p>Tuleb hinnata ka ühtlasi, kas Natura-alade ja sealsete liikide/elupaikade kohta on piisavalt alusinformatsiooni või on</p>

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
		vajalik viia läbi täiendavad Natura 2000 ala inventeerimised ja uuringud järgmises Natura asjakohase hindamise etapis.
Kokkuvõtte/tulemused		<p>Eelhindamise tulemusena jõutakse järeldusele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele on välistatud ja täismahulist ehk asjakohast hindamist pole vaja läbi viia; 2) ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ei ole teada ning pole piisavalt informatsiooni järelduste tegemiseks, seega tuleb jätkata asjakohase hindamisega, või 3) tõenäoliselt kaasneb ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ning tuleb jätkata asjakohase hindamisega. <p>Kokkuvõttes lühidalt esitada eelhindamise järeldused. Lõppjäreldus peab lähtuma vastusest küsimusele: "kas objektivsete asjaolude põhjal on välistatud, et tegevus võiks kas üksi või koosmõjus teiste tegevustega avaldada ebasoodsat mõju Natura alale?" Eitava vastuse korral tuleb läbi viia KMH/KSH ja selle raames Natura asjakohane hindamine.</p>

1.4 Seisukoha küsimine asjaomastelt asutustelt

Eelhindamise motiveeritud tulemused tuleb vormistada kirjalikult. Eelhinnangu tulemused peavad olema esitatud seisukohtade küsimiseks mahus, mis võimaldab aru saada, miks on olulisi mõjusid eeldatud või välistatud.

KeHJS § 2³ lg 1 kohaselt on asjaomased asutused, keda kavandatava tegevuse rakendamise eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju tõenäoliselt puudutab või kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju vastu. Selles sättes esitatakse ka avatud loetelu asutustest, kellega tuleb olenevalt kavandatava tegevuse iseloomust konsulteerida või kelle seisukohta küsida – Kaitseministeerium, Keskkonnaministeerium, Kultuuriministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Põllumajandusministeerium, Rahandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ja nende allasutused, maavalitsused, kohalikud omavalitsused jt.

Eelhindamise käigus küsitakse asjaomastelt asutustelt hinnangut nende pädevusvaldkonda jäävatele objektidele ja/või kavandatava tegevuse valdkonnas avalduva mõju kohta. Seisukohta on soovitatav küsida kõikide valdkondade kohta, mida eelhindamise käigus on tuvastatud.

Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et asjaomaste asutuste hulka kuulub alati ka kas KeA või KeM. Enamusel juhtudel on selleks asutuseks KeA, kuid piiriülese mõju kaasnemise korral või kui tegevusloa andja on Riigikogu, Vabariigi Valitsus või ministeerium, on asjaomaseks asutuseks KeM. Samas on olukordi, kus asjaomaste asutuste hulka võivad kuuluda nii KeM kui KeA, nt kui tegemist on piiriülese KSH-ga ning tegevusel on mõju Natura 2000 alale. Sellisel juhul tuleb tähele panna, et KeA on kaitstava loodusobjekti valitseja ning seetõttu peab olema ta KSH protsessi kaasatud.

Oluline on silmas pidada, et seisukohta on soovitatav küsida valdkonna või regioonispetsiifiliselt asutuselt, mitte neid haldavalt katusasutuselt (nt ministeerium). Näiteks kui dokument puudutab kultuuriväärtust, ei ole mõtet pöörduda Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonda, vaid Muinsuskaitseametisse.

Esitatud seisukohtadega tuleb arvestada eelhindamises. Kui seisukohta arvesse ei võeta, tuleb seda põhjendada.

KSH otsuses tuleb kindlasti käsitleda asjaomaste asutuste seisukohti ja nendega arvestamist (kes esitasid, milline seisukoht oli, kas ja mil määral nendega arvestati, kas lõppotsus sellega seoses muutus jne). Kui asjaomaste asutuste seisukohti ei võetud arvesse tuleb seda otsuses põhjendada.

1.5 Eelhindamise tulemustest teavitamine. KSH algatamine/algatamata jätmine

Kui KSH algatatakse KeHJS § 33 lg 1 alusel, ehk KSH on kohustuslik, otsustatakse KSH algatamine või algatamata jätmine üheaegselt strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algatamisega. Kui strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja ja koostamise korraldaja ei kattu, võib KSH algatada strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja pärast selle dokumendi koostamise algatamist.

KSH algatamise või algatamata jätmise otsus peab sisaldama vähemalt (KeHJS § 35 lg 5):

- 1) *strateegilise planeerimisdokumendi nimetust ja eesmärki;*
- 2) *strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja, koostamise korraldaja, koostaja ja kehtestaja nime ja kontaktandmeid;*
- 3) *keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise või algatamata jätmise põhjendust;*
- 4) *strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algatamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise või algatamata jätmise otsusega tutvumise aega ja kohta.*

KSH algatamise või algatamata jätmise otsusest teavitatakse 14 päeva jooksul pärast otsuse tegemist Ametlikes Teadaannetes ja vähemalt ühes üleriigilise või kohaliku levikuga ajalehes ning elektrooniliselt, liht- või tähtkirjaga asjakohaseid nimetatud asutusi.